

Begravningspastoral

2020-09-28

Antagen av kyrkoråd och kyrkoherde
i Starrkärr-Kilanda församling 20-09-28

Svenska kyrkan
STARRKÄRR-KILANDA
FÖRSAMLING

Begravningspastoral

Begravningspastoral är en handlingsplan för begravning i Starrkärr-Kilanda församling.

Inledning

Församlingen följer Kyrkoordningens skrivelse kring begravning enligt följande:

”I begravningsgudstjänsten tar församlingen och de sörjande avsked och överlämnar den som har dött åt Guds barmhärtighet. Kyrkan tror och bekänner att Jesus Kristus genom sin död har burit människans död och genom sin uppståndelse segrat över döden och öppnat vägen till det eviga livet” (ur KO kap. 24).

I Kyrkoordningen betonas även:

”Den dubbelhet av död och liv, mörker och ljus som finns i varje människas liv och i korsets evangelium sätter således sin prägel på begravningen, men sorgen och döden får en ny och annorlunda karaktär, när den bärs upp av uppståndelsens och den himmelska lovsångens ton” (ur KO kap. 24).

Kyrkorådet i Starrkärr-Kilanda församling är huvudman för begravningsverksamheten, dvs. den verksamhet som bekostas av begravningsavgiften.

Kyrkoherden har huvudansvar för begravningsverksamhetens myndighetsutövning.

Församlingens kyrkogårdschef ansvarar inför kyrkoherden för den löpande verksamheten och för kyrkvaktmästartjänsterna och kyrkogårdsarbetarna.

Kyrkoherden ansvarar också för den del av begravningsverksamheten som kan hänföras till begravningsgudstjänsten och den själavård och pastorala omsorg som begravningarna ger upphov till och som bekostas av kyrkoavgiften. I denna verksamhet har också andra anställda viktiga uppgifter som möter sörjande i olika skeden i samband med dödsfall och begravning.

Platser för begravningsverksamheten

I Starrkärr-Kilanda församling finns två kyrkogårdar, Starrkärr och Kilanda kyrkogård. På båda kyrkogårdarna finns kistgravar, urngravar, askgravplatser och minneslundar.

För begravningsgudstjänster används Starrkärrs, Kilanda, Älvängens eller Nols kyrka. Det finns också ett mindre kapell, Starrkärr kapell, i församlingen.

För icke-kyrkliga begravningar hänvisar församlingen till Starrkärrs kapell. Det finns fler lokaler i församlingen som upplåts till borgerliga begravningar, som t.ex. Smyrnakyrkan i Älvängen.

Församlingshemmen upplåtes kostnadsfritt för kyrkotillhörigas minnesstund.

Kontakt

Sorgehus och deras representanter, begravningsbyråer, kommer i kontakt med Starrkärr-Kilanda församling för att boka tid för begravning, planera begravningsgudstjänst och för själavård. Församlingsexpeditionen bokar tider för begravning i församlingens kyrkor.

Expeditionen kontaktar dödsboet och informerar om präst och kyrkomusiker som återkommer med kontakt. I samband med denna kontakt informeras om själaringning och bestäms tid för tacksägelse. Under annan tid än kontorstid kan präst kontaktas. Jourtelefonnummer anges på expeditionens telefonsvarare. Prästen bokar ingen begravningstid utan hänvisar detta till expeditionen under kontorstid, men kan vara behjälplig på andra sätt i processen kring ett dödsfall. Telefonnummer och e-postadresser finns på församlingens hemsida: www.svenskakyrkan.se/starrkarr.

Bemötande

Församlingens medarbetare förväntas bemöta sorgehus med saklighet, vänlighet, öppenhet, respekt, empati och diskretion. Självårdsärenden förmedlas till församlingens präster och diakoner.

Självvård

Begravningens sammanhang sträcker sig från dödsbädden till avskedet vid graven och mycket av detta hör till självvården och det pastorala handhavandet och präglas därför av en betydande frihet. Svenska kyrkans riter vill hjälpa sörjande att förstå en anhörigs död och gestalta kyrkans tro på Guds närhet, de dödas uppståndelse och ett evigt liv.

Församlingens präster och diakoner står till förfogande för självvård och andakter i samband med dödsfall.

- församlingen har beredskap för bön och sjukkommunion som en del av omsorgen vid livets slut
- församlingen har beredskap för andakt vid den avlidnes dödsbädd och utfärdsbön
- präst och diakon kan stödja de sörjande i sorgeprocessen
- präst medverkar och leder andakt om sorgehuset önskar i samband med visning av den avlidne och enskilt avsked
- 6-8 veckor efter begravningsgudstjänsten kontakter diakon närmast anhöriga och informerar om möjligheten att delta i sorgegruppen "Leva vidare"
- präst medverkar efter kallelse vid samlingar på avlidens arbetsplats eller motsvarande
- präst kontakter anhöriga snarast efter bokad begravningsgudstjänst
- präst möter de närmast anhöriga för samtal i deras hem (församlingsbor) eller i församlingens lokaler
- präst deltar efter inbjudan i minnesstund
- präst deltar om så önskas vid särskild gravsättning.

Barn

När någon dör i ett barns närhet bör särskild omsorg om barnet iakttas. Frågor om barns närvaro vid begravningsens olika skeden skall tas på stort allvar. Det är viktigt att barn deltar i sorgeprocessen på barnets villkor. Prästen skall visa särskild lyhördhet för barnets känslor, tankar och frågor.

Vid begravningsgudstjänsten kan prästen inbjuda barnen att komma lite tidigare för att bekanta sig med kyrkorummet och få tillfälle att ställa frågor samtidigt som prästen kan berätta om vad som ska hända. Barn kan hjälpa till med förberedelserna inför gudstjänsten med att t.ex. tända ljus, lägga ut blommor och programkort eller psalmböcker. Gudstjänsten kan utformas så att barnen är delaktiga i symbolhandlingar.

Barns och ungas död

När barn eller unga dör finns också sörjande kamrater och lärare som behöver uttrycka sin sorg och saknad. Församlingen bör erbjuda särskild hjälp att bearbeta sorg och rädsla genom medverkan vid t.ex. samtal, samlingar eller lektionsmedverkan.

Dödfödda barn

Det finns inga färdigskrivna handledningar om hur man bäst sörjer ett dödfött barn. Församlingen erbjuder en begravningsgudstjänst eller andakt när det bedöms som pastoralt lämpligt. Gudstjänsten utformas i nära samarbete med den drabbade familjen och med stor pastoral omsorg.

Rutiner vid dödsfall och begravning

Vid dödsfallsanmälan gör församlingsexpeditionen följande:

- tar emot dödsfallsanmälan
- noterar personuppgifter om den avlidne
- noterar dödsdatum
- noterar närmast anhörigs telefon- och adressuppgifter, relation till den döde samt personnummer om så är möjligt.
- noterar vem som anmäler dödsfallet
- noterar i förekommande fall vilken begravningsbyrå som företräder dödsboet
- kontrollerar den avlidnes kyrkotillhörighet
- informerar om själaräddning.

Vid kontakt om begravningsgudstjänst gör församlingsexpeditionen följande:

- bokar begravningsgudstjänst
- bokar präst och musiker
- kontaktar dödsboet med information om tjänstgörande präst och musiker
- avtalar tid om tacksägelse
- sänder bekräftelse på gjorda bokningar till berörda
- skriver ut blankett för begravningsgudstjänst
- noterar sätt för gravsättning
- noterar uppgifter om befintlig grav eller om ny grav skall öppnas.

Efter begravningsgudstjänsten gör församlingsexpeditionen följande:

- registrerar uppgifterna på begravningsblanketten i ministerialboken
- arkiverar begravningsblanketten
- fakturerar i förekommande fall den avlidnes hemförsamling för genomförd begravningsgudstjänst.

Vid gravöppning gör kyrkogårdsexpeditionen följande

- Kontrollerar att medgivande om gravöppning inkommit från gravrättsinnehavare alternativt kontrollerar att medgivande finns för gravsättning i minneslund.

Vid gravsättning gör kyrkogårdsexpeditionen följande

- kontrollerar att intyg om gravsättning inkommit från Skatteverket
- Återsänder underskrivet intyg till Skatteverket efter gravsättning.

Efter gravsättning gör kyrkogårdsexpeditionen följande:

- registrerar datum för gravsättning i gravbok
- om den avlidne varit gravrättsinnehavare kontaktas dödsboet för uppgift om ny gravrättsinnehavare
- gravbrev med aktuella uppgifter om gravsättningen skickas till gravrättsinnehavare
- om gravsättning sker i redan upplåten grav antecknas förlängningen av gravrätten med 25 år från och med tidpunkten för den nya gravsättningen.

Begravningsgudstjänsten

I begravningsgudstjänsten tar församlingen och de sörjande avsked och överlämnar den som dött åt Guds barmhärtighet. Kyrkan tror och bekänner att Jesus Kristus genom sin död har burit människans död och genom uppståndelsen segrat över döden och öppnat vägen till det eviga livet. Såväl sorgen och dödens allvar som hoppet och uppståndelsen ljus kommer till uttryck i begravningsgudstjänsten. Den blir därför en påminnelse för alla närvarande om frågor inför livets gränser.

Begravningsgudstjänsten vill förmedla detta och är samtidigt fast rotad i människors seder och bruk inför livets slutskede. Det är därför angeläget att gudstjänsten utformas i nära samverkan med de anhöriga och att prästers och musikers kompetens om lämpliga val av texter, sånger musik mm. beaktas.

Utformning

När bokning av begravning är klar bekräftas denna till präst som utan längre dröjsmål kontaktar sorgehuset för att snarast utforma begravningsgudstjänsten. Präst och kyrkomusiker vägleder fastställandet av ordningen för psalmer, solosång och instrumentalmusik i gudstjänsten. Det är av vikt att samråd med präst, kyrkomusiker och anhöriga äger rum så att musik och psalmer blir en integrerad del av helheten och står i samklang med Svenska kyrkans tro och lära.

Vi förordar levande musik i våra gudstjänster av flera olika skäl. Levande musik uttrycker en större närvaro, harmonierar med kyrkorummet och hjälper till en känsla av närhet och deltagande. Det är också ett tillfälle att få hjälp av en yrkesmusiker att gestalta både sorg och tacksamhet, tro och hopp vid ett avgörande tillfälle i livet.

Det är viktigt att i lyhördhet för människors förväntningar tydligt visa på att begravningsgudstjänsten är en gudstjänst. Ingenting av det som förekommer ska motsäga den kristna tron på Jesus Kristus, hoppet om de dödas uppståndelse och ett evigt liv. Kyrkorummets helgd och begravningsaktrens värdighet skall bevaras, liksom livets värde, den avlidnes heder och gravfrid.

Utifrån dessa riktlinjer avgör tjänstgörande präst hur olika situationer ska handhas på ett pastoralt riktigt sätt.

Genomförande

Begravningsgudstjänsten genomförs med kistan i kyrkans kor. Blommor, kransar och uppsättningar arrangeras kring kistan. I församlingen finns ett bårtäcke som kostnadsfritt kan användas vid gudstjänsten. Det har blivit allt vanligare att personliga tillhörigheter, ljus eller fotografier tas med till gudstjänsten. Vi förordar att dessa inte läggs på kistan utan att t.ex. fotografi eller levande ljus ställs upp på ett bord vid sidan om kistan. Vid gudstjänstens avslutning kan kistan bäras ut av anhöriga till graven eller till den väntande transporten.

Minnestund

Minnestunden efter begravningsgudstjänsten är viktig samling som möjliggör en måltidsgemenskap och ger tillfälle att minnas den döde och ta ett steg vidare i en ny livssituation.

I Starrkärr-Kilanda församling är det vanligt att minnestunden hålls i församlingshemmen som i mån av möjlighet ställs till sorgehusets förfogande kostnadsfritt. Det är viktigt att präst deltar vid minnestunden efter inbjudan från sorgehuset.

Prästens uppgift är att medverka vid minnestunden så att denna blir en minnesstund. Prästen är värd för samlingen, hälsar välkommen, hjälper de anhöriga om tal skall hållas, uppläsning av minnesadresser mm. samt avsluta samlingen med en kort andakt.

Begravningsgudstjänst med urna

Begravningsgudstjänsten genomförs normalt med stoftet i kista. Detta är att föredra också av själavårdsmässiga skäl då ett begravningsgudstjänstens syften är att synliggöra och medvetande göra den anhöriges död som ett viktigt steg i sorgeprocessen.

I undantagsfall kan begravningsgudstjänst ske med urna om särskilda skäl gjort det omöjligt att genomföra en begravningsgudstjänst på vanligt sätt. Sådana skäl kan t.ex. vara långa transporter eller särskilt svåra omständigheter kring dödsfallet.

Församlingen vill motverka en utveckling då begravningsgudstjänst med urna är ett alternativ för att uppfylla lagens krav med begravning inom en månad efter dödsfallet.

Gravsättning

Präst medverkar vid gravsättning om denna sker i anslutning till begravningsgudstjänsten. Vid gravsättning av urna eller aska i askgravplats kan präst medverka efter anhörigas önskemål.

Minnesgudstjänst

I samband med helgen kring Alla Helgons dag inbjuds anhöriga till församlingsbor som avlidit under de närmaste 12 månaderna till en minnesgudstjänst i respektive kyrka. Diakonerna ansvarar för att inbjudan sänds ut. I samband med helgen kring Alla Helgons dag hålls också Starrkärrs kyrka öppen av ideella för möjlighet till andakt, ljusständning och värmande fika.

Gravskick

Gravplatser med gravrätt

Kistgrav

Starrkärr-Kilanda församling erbjuder kistgravar på samtliga två kyrkogårdar. En kistgrav har normalt plats för två kistor. Vid upplåtelsen är det möjligt att få gravrätt på två varandra intilliggande gravar, s.k. dubbelgrav. Upplåtelse tiden är 25 år och förlängs vid varje gravsättning till 25 år. I kistgrav gravsätts stoft i kista eller urna.

Urngrav

Urngrav finns på församlingens båda kyrkogårdar. Urngrav är en mindre kvadratisk grav med plats för upp till fyra urnor. Upplåtelse tiden är 25 år och förlängs vid varje gravsättning till 25 år.

Askgravplats (*begränsad gravrätt*)

Askgravplats finns på församlingens kyrkogårdar. Askgravplats är en gravplats med plats för askan efter två personer. Grav sättnings av askan sker i en urna. Till askgravplatsen kan finnas en plantering som församlingen sköter och på askgravplatsen finns tydliga regler för utsmyckning och markering av gravplatsen. Askgravplats upplåts mot en fastställd servicekostnad med gravrätt på 25 år och som förlängs vid varje gravsättning till 25 år. Gravvården ingår i avgiften men inskriptionen bekostas av dödsboet.

Gravplats utan gravrätt

Minneslund

Minneslund är en mer anonym form av gravsättning där askan gravsätts/sprids inom ett markerat område, minneslunden. I minneslunden finns en gemensam plats för utsmyckning och lykttändning. Minneslund finns på Starrkärrs kyrkogård. Gravplatsen upplåts utan gravrätt och gravsättning sker när marken och väderleken tillåter. Anhöriga får inte närvara vid gravsättningen.

Askgravlund

Till skillnad från minneslunden är anhöriga välkomna att närvara vid gravsättning i askgravlunden. Om så önskas markeras gravsättningen med en namnplakett som bekostas av dödsboet. Kyrkogårdsförvaltningen ansvarar för att namnplaketten sitter kvar i 25 år. Gravsättningen sker i en urna av nedbrytbart material. Askgravlund finns på Starrkärrs kyrkogård.

Etik och värdighet på kyrkogården

Generella regler om ordning och etik på Starrkärr-Kilanda församlings kyrkogårdar finns i begravningslagen. I begravningslagen finns också anvisningar om att gravgrävningsarbetet skall utföras utifrån etiska utgångspunkter.

Förvaring av kistor och urnor

I Starrkärr-Kilanda församling förvaras kistor och urnor i bisättningsrummet på Starrkärrs kyrkogård, som är låst. Bisättningsrummen har plats för visning av den avlidne. Bisättningsrummet i Starrkärr har plats för åtta kistor i kylrum. Som regel transporterar respektive begravningsbyrå kistor till bisättningsrummet och till krematorium. Transport av urna sker vanligtvis av begravningsbyrå.

Loggböcker

Vid bisättningsrummen förs loggbok som utvisar vilka kistor och urnor som förvaras i bisättningsrummet vid varje aktuellt tillfälle. Loggboken skall innehålla namn och personnummer på den avlidne, dödsdag, ansvarig transportör och tid för utförelse så att församlingen vet vilkas avlidnas stoft som förvaras i bisättningsrummet.

Transport av kista och urna

När en kista överlämnats till Starrkärr-Kilanda församling svarar församlingen för ytterligare transporter. Således ombesörjer församlingen att kistan är i kyrkan i god tid inför begravningsgudstjänsten. Vid gravsättning i samband med begravningsgudstjänsten medverkar församlingens bärarlag om inte anhöriga själva kan medverka.

Om begravningsgudstjänsten avslutas med avsked i kyrkan hanterar vaktmästarna gravsättningen efter gudstjänsten. Om anhöriga ändå vill anlita bärarlag står dödsboet för kostnaderna.

Visning av gravplats

Vaktmästeriet visar anhöriga lediga gravar. Vid visning av gravplats informerar vaktmästare om de gravskick som finns på respektive kyrkogård och klargör skillnaden emellan dem i fråga om skötsel, möjlighet att närvara vid gravsättning mm.

Om alternativet minneslund väljs är det särskilt viktigt att informera om anonymiteten i gravskicket.

Gravsättning

Gravsättning kallas det tillfälle då den avlidnes stoft i kista, urna eller askpåse sänks i jorden. I minneslund eller om askan skall spridas sker gravsättning av askan utan hölje.

Öppning av kistgrav

Om en ny gravplats skall öppnas kontrolleras att graven är rätt utmätt. Om gravsättning skall i en redan upplåten grav kontrolleras gravrättsinnehavarens uppgifter i gravboken. Öppning av sådan grav får inte ske utan gravrättsinnehavarens medgivande. Om den avlidne själv är gravrättsinnehavare efterfrågas dödsboets tillstånd.

Efter kontroll av läge på tidigare gravsättningar öppnas gravplatsen i regel två dagar före gravsättningen och täcks med lock. Gravöppning sker vanligt vis med maskinell grävning där sådan är möjlig utan risk för skador på intilliggande gravar.

Gravgrävning utförs av minst två anställda och i enlighet med de riktlinjer som församlingen upprättat för gravgrävning.

Benrester och kistrester hanteras värdigt och grävs ned djupare innan gravsättningen.

Eventuellt gravsatta urnor som påträffas läggs åt sidan i väntan på återfyllnad och gravsätts åter i graven.

Återfyllnad sker med poröst material närmast kistan för att undvika klämskador

Öppning av urngrav

Om en ny gravplats skall öppnas kontrolleras att graven är rätt utmätt. Om gravsättning skall i en redan upplåten grav kontrolleras gravrättsinnehavarens uppgifter i gravboken. Öppning av sådan grav får inte ske utan gravrättsinnehavarens medgivande. Om den avlidne själv är gravrättsinnehavare efterfrågas dödsboets tillstånd.

Efter kontroll av läge på tidigare gravsatta urnor öppnas gravplatsen i regel dagen före då gravsättning skall ske och täcks med lock. Återfyllnadsmaterial förvaras i anslutning till gravplatsen.

Återfyllnad sker efter gravsättning.

Öppning av askgrav

Om en ny gravplats skall öppnas kontrolleras att graven är rätt utmätt. Om gravsättning skall i en redan upplåten grav kontrolleras gravrättsinnehavarens uppgifter i gravboken. Öppning av sådan grav får inte ske utan gravrättsinnehavarens medgivande. Om den avlidne själv är gravrättsinnehavare efterfrågas dödsboets tillstånd.

Efter kontroll av läge på tidigare gravsatta askor öppnas gravplatsen i regel dagen före då gravsättningen skall ske täcks med lock. Återfyllnadsmaterial förvaras i anslutning till gravplatsen.

Gravsättning i minneslund

Minneslunden är en anonym och gemensam gravplats, varför endast medarbetare på kyrkogården känner till plats och tidpunkt för gravöppning. Anhöriga får inte närvara vid gravsättningen.

Innan gravsättning kan ske skall företrädare för dödsboet tillstyrka att stoftet skall jordas i minneslunden. Gravöppning sker inom två månader från det att meddelande från dödsboet inkommit. Under årstid då marken är tjälbunden eller en gravsättning lämnar tydliga spår sker ingen gravsättning.

Medling

När anhöriga är oense om huruvida den ska kremeras eller jordbegravas eller var gravsättning skall ske skall medling enligt begravningslagen erbjudas de anhöriga. Kyrkorådet i Starrkärr-Kilanda församling har delegerat medlingsuppdraget till kyrkoherden.

Oenighet kring begravningsgudstjänsten är en fråga om för kyrkoherdens pastorala ansvar.

Ordlista:

Bårtäcke	Ett stort textilstycke som läggs över kistan som utsmyckning istället för blomsterdekorationer.
Gravbok	I gravboken bokförs alla förändringar och överenskommelser gällande enskilda gravar.
Gravrätt	I samband med en gravsättning upplåts en grav med gravrätt under 25 år. Efter denna tid kan gravrätten förlängas om gravrättsinnehavaren önskar annars återgår gravrätten till församlingen.
Gravrättsinnehavare	Den person som har ansvaret för den upplåtta graven. Ansvaret gäller också att graven sköts och att gravvården inte utgör någon fara för andra.
Gravskick	Gravskick är de olika sätt på vilka man kan begravas på församlingens kyrkogårdar.
Gravsättning	Gravsättning är det tillfälle då den avlidnes stoft läggs i graven. Det sker vid jordbegravning av kista i samband med begravningsgudstjänsten eller efter kremation genom urnnedsättning eller gravsättning av aska i minneslund eller liknande gravskick
Gravvård	Kallas den utsmyckning av graven som dödsboet och gravrättsinnehavarna anordnar, t.ex. en gravsten med inskription
Ministerialbok	I ministerialboken samlar församlingen uppgifter om samtliga förrättningar som utförs för församlingens medlemmar; dop, konfirmation, vigsel och begravning.
Själaringning	Själaringning är av tradition församlingens sätt att kommunicera att en församlingsbo har avlidit. Själaringning sker vardag kl. 10.00 i Starrkärrs kyrka efter anmälan av dödsfallet.
Tacksägelse	Tacksägelse kallas det moment i söndagens gudstjänst då församlingens avlidna kungörs. I samband med tacksägelsen sker klockringning. Tacksägelsen utförs närmaste söndag efter dödsfallet eller efter anhörigas önskemål.